

נד:

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

עין משפט
גר מצוה

מסורת הש"ס

(א) ולקמן נהו ליק קני גיטין
י: גרמס סא.

גליון הש"ס

בבא אט לא דיענא
ערוכין דף י ע"ב וס"ג:
רשב"א י"ה ה"ה חן
בבב"ר ב"ו ה"א ט"ו ר"ע
בב"ר פ"ד ל"ג דף ט"ז ע"ב
חוס' ד"ה מתיקוס:

הגהות הב"ח

(א) נפ' חזקת דבורי ודרי:
(ב) שם לא דיענא אלא
עומדא ויה: (ג) רשב"א
ד"ה ופליגי ויהי' אלא מתיקוס
מסות: (ד) ד"ה הר' סן
ו' מירוק לגבי דהא דל"ל
לא"י אלא לא דיענא אלא
האי ש"י: (ה) רשב"א
מי אמר ויהי דקני ליה
הוא ש"י: (ו) רשב"א
ופליגי ויהי מתת ויהי
השדה ועד קלא: (ז) ד"ה
רשב"א ויהי נחטע מביה
מתיקוס: (ח) בא"ד א"ס
יפקיע האשון:

מוסף רש"י

דינא דמלכותא על עובדי
כוכבים ופליגי:

ושאינה מסוימת במצריה עד כמה. פי' כמה יקנה נמוס
אחד כדאזיל תירא דתורי והדר פירוש כשיעור מדת
תלם (ו) והן היו יודעים מדת התלם כמה היה אורך שלו בדערה
גדולה לא היו חורשים במענה אחד
כשיורש נמך נקב שורה אחת מקנה
גבול שדה עד קליו ומתוך כך קונה
כל השדה מלא לישעאל לא משמע
הכי ועוד דלמאי נבי והדר רק
כשיורש פטס אחת אע"ג דלא דרי:
עובד כוכבים מבי סבי וזו ידירה
אסתלק י"ה. פי' משום דכל קנינו של
עובד כוכבים נכסף דלמרינן כפ"ק
קדושין (ו' ד'): (ז) וס' אשכחן עובד כוכבים
דכל קנינו נכסף ולא ראייה היא לפי'
ר"מ דמפרש התם דוקא בעבד עברי
קאמר שאין בו קנין אחר דשטר לא
יענין זיה אפי' ישראל אלא מדהוקש
לאמה העבירה ומה העבירה לאחלת
אבל בעובד כוכבים דלא שייך זיה
קדושין ליכא למילף מאחרת ועוד
מילא התם מכסף מקנתו כנסף הוא
קנה ושני נקנה העבירה וכלס
דהיינו חליפין משמע דה"ה כשטר
אינו נקנה דלפניו כל שיהי כסף היה
ממעט התם מכסף אי לאו דכתיב ישיב
לרבות שיהי כסף כנסף אבל בעלמא
אורי"ת דלדרכה אין קנינו של עובד
כוכבים כנסף אלא במשיכה ודרי' יוחנן
ק"ל דדריש (בבכורות דף י"ג): מיד עמיתך
כנסף הא מיד עובד כוכבים נמשכה

רבינו גרשום

ושאינה מסוימת. אלא
בקנה גדולה היא: עד
כמה. קנה בה: תירא דתורי
והדר. כלומר כסו שחוקך
למה העבירה ומה העבירה לאחלת
בחסל וזוהו ופליגי חלם
אחר כשיעור אותו שני
חלמים קני אלא יוחנן: כל
המחוקק הוא וכו' בהן. כותן
שאם עובד כוכבים
שורה לישראל אחר נתן
לו הוחוקק הוא וישאל אחר
הוחוקק הוא קיים שיחוב
לו שטר זכה בהן זה
לראשון: מי אמר שמואל
הכי: רמא שני וזה בלא
שטר: והוא שמואל דינא
דמלכותא דינא. וכל מי
שנא מחמת עובד כוכבים
יש ליתן ברוך מלכותא אלא
באיתא. כשטר: כדריא
דעומדא. כשטר של רועים:
התם באני כשטר. שדות
טענות ויהי כתיב עובדי
כוכבים שהיו בביתין מן
התם ואמטלו לכי' לא
היו עובדי ליקני מיניה
כשטר ולא היו דיריהו
לכרי' אלא משועבדין הן
לפס חוקך. והוא ורבי
למרינן חס' יכול לחזיק
בהן מי שירצה חס' התם
דמלכותא וכלכר שיתן חס'
של שדה דיריני טסקא. אבל
בעלמא דלאו באני כשטר
אימא דלא קני המחוקק בהן
אלא בשטר:

ושאינה מסוימת במצריה. אלא בקנה גדולה ופמחה לשדות אחרים
או לרשות הרבים עד כמה לרין לחפור ויקנה כולה אלינא דרוב דהא
ודאי לשחול לא חשיבא מסוימת טפי משאינה מסוימת דלפניו
במסוימת קאמר לא קנה אלא (א) מכושו וכ"ש נשאינה מסוימת. יש

מפרשים בעניין אחרים ולא נהירא
לי כלל: כדאזיל תירא דתורי ודרי.
כשיורש נמך נקב שורה אחת מקנה
גבול השדה ועד קליו והדר ובחומתו
יעשה עוד שורה אחת דהיינו שתי
שורות על פי כל השדה משפטו אל
שפתו ממורת למערב מתוך כך קנה
כל השדה גם מן הצפון לדרוס לדין
דחש שמי שזכות על פני כל אורך
השדה או על כל רחבו כאליו חוש
כולו שהרי החזיק בו מראשו ועד סופו.
כן נראה בעיני: **אמר רב יהודה אמר**
שמואל נכסי העובד כוכבים. שמכרם
עובד כוכבים לישראל שקבל העובד
כוכבים הדמים ממנו ועדיין לא החזיק
בה ישראל זה הקונה אותם: כתיב הן
כמדבר. הפקר דמפרש לקמן שאם
קדם ישראל אחר החזיק בס' חס'
כאליו הן נכסי הגר שמת. ויש מפרשין
דמעוט מיהא יחזיר לנזקת ראשון ולי
אין נראה כלל ד"כ מ"ה היי הן כמדבר
אלא זכה צהן לגמרי ואם יכול לזקק
ראשון לרין עם העובד כוכבי' ולהוליא
ממנו מעותיו יעשה ואם לאו יפקיד.
ומיהו נראה בעיני' דהאי שני רשע
מיקרי דמיך דיהב לזקק ראשון וזו לא

גרע מעני המהפך בחררה וזה אחר ונטלה דמיקרי רשע הואו אחר.
ופירש רבינו חננאל לית הלכתא כשמואל ומשום דמקשי' עלה אביי
אריך דשמואל דלמך דינא דמלכותא דינא ובה רב יוסף לתרן והקשאו
אביי ואמר דמעולא לא אמרה שמואל ד"כ קשיא דשמואל דלשמואל
דלמך דינא דמלכותא דינא. ולי נראה דהלכותא כשמואל דהא רב נחמן
דדינא הו' והלכתא כותיבה בדני' [במנות י"ג]. דן כותיבה לקמיה וגם הדנה
למוראס כשמואל ס"ל לקמן וסליק שמעון כתיב והא דלמך שמואל
לכתיב אלא לא דיענא עובדא הכי הוה כו' לא חש לתרן דלמך דלמך
מייתי ראייה מעובדא: כי **מטו** וזו לדידי. מן הלוקח: **אספקל** ליה.
העובד כוכבים שהרי כל קנינו של עובד כוכבים כנסף דלמרי' כפ"ק
קדושין (דף ד'): ומשקבל המעות לגבי ידיה היא מכירה גמורה
שאין יכולין עוד לחזור וזה כזה וישראל לא קני במתן מעות עד דלמך
שטר' לדידי דלמרינן בקדושין [סו]. וכדפירשית לעיל [ג]. דלפניו מישראל
מכירה לא קני בזויה עד שיחמוז לו את השטר וכ"ש מעובד כוכבים
דסתם עובדי כוכבים אנסים הם ואין דעמנו לקנות בלא שטר והלכך
אי אחא ישראל לחרינא רפק זיה פורתא מקמי האי קנה. ודוקא דלוקח
מעובד כוכבים אבל לוקח מישראל חבירו נהי דלא קני לוקח עד דלמך
שטר' לדידי אחר מיהא אין יכול לקדם ולהחזיק שהרי עדיין ברשות מוכר
קיימא שכל זמן שלא החזיק הלוקח או לא בא השטר לידו יכולין שנייה
לחזור זה בזה: מי **אמר שמואל הכי.** דקני ליה (א) שני לרענא דעובד
כוכבים בחזקה בלא שטר מן העובד כוכבים: **והאמר שמואל דינא דמלכותא**
דינא. כל מסים וארנוניות ומנהגות של משפטיו מלכים שרגילים להגיה
במלכותם דינא הוא שכל בני המלכות מקבלי' עליהם מרלונס חוקי
המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק במתן חבירו ע"פ
מוק המלך הנהוג בעיר משום גזל: **ומלכא אמר.** לא ליכול ארעא
שום מחזיק נרענא אלא א"כ יש בידו שטר מכירה מן המוכר והיאך
יקנה זה המחזיק הואיל ואין לו שטר מן העובד כוכבים אלא לוקח ראשון
יקנה דינא דמלכותא לבי אחי שטר' דעובד כוכבים לדידי: **אמר ליה אגא**
לא דיענא. רב יוסף נמי בע"כ הוה ידע לאחך שמואל דינא דמלכותא
דינא והא דקמדרר ליה לכתיב אגא לא דיענא כו' ודאי היה יודע
מירוק לגבי אלא דעדיף ליה למימר עובדא ולכך לא חש לתרן ואביי
מהדר ליה דמההוא עובדא ליכא לאחיותי ראייה ומיהו רב יוסף לא חזר בו

דמכל מקום שמואל אמרה כדלמך נבמוך והאי דקשיא ליה דינא דמלכותא דינא רב יוסף רב יוסף רב יוסף
ארעא אלא בשטר' דלאו דינא דמלכותא הוא אלא בחזקה נמי ליכול: **דבורא דרעופא.** שם מקום. אי נמי כפר של רועים: **אסא לקמיה דרב**
יהודה. ורוב מעשיו שמע משמואל רבו: **דורא דרעופא קאמרת.** בחמיה. ובי משא אחת מביא ראייה דנכסי' העובד כוכבים הרי הן כמדבר:
כגני מעטרי. שדות טעמות שלן היו הנעלים ונתחין את המס למלך אלא מבצרינן עמנן: **דאינוו גופייהו.** בעלים ראשונים לא הו'
יעבי ונתחין ומדינא דמלכותא לא היה ניגס דבעלים כח למכור ובעלן צל חוה השעי דלמחזיק קנה דינא דמלכותא שהתנה בחזקה
על מנת ליתן את הטסקא למלך ומלכא אמר מאן דהייב טסקא ליכול ארעא בלא שטר' אבל בקרקע שיהא ירושה לעובד
כוכבים מאבותיו ומכרה לעולם אימא לך אס' בא' אחר והחזיק בה מוציאין אותה מידו ומחזירין לראשון כשיהיה לו השטר מן המוכר:
ליעבד

וכן כפ' בתרא דע"ז (דף ע"ג) וס' ד"ה רב) מסיק דמשיכה לעובד כוכבים
קונה והא דקאמר הכא ועובד כוכבים מבי מטו וזו לדידי אסתלק ליה
היינו משום דמלניו בעובד כוכבים קנין כסף בשטר' וישעור ודאי לא קנה
עובד כוכבים משום דישאל גופיה לא קנה בשטר' אלא מספר המנהג
דימיה והתם שרלא הוה: **וישראל** לא קנה עד דבטי' שטריא
צ"דיה. שהיו עומדים נמקוס שכותבין את השטר וקשיא לרבינו
ששנון בן אבנה דלמאי לא קנה כנסף גרידא מעפיון כק"ו
גמפו גופו נחת נמטו נשחיס דלמרינן בבכורות כפ"ב (דף י"ג).
דליכא ליקנות עם ישראל גומר דעמנו לקנות עד שיהיה בשטר'
דמאחר שהעובד כוכבים מחתק למה לא יגמור דעמנו לקנות ויחמו
להיות הפקר והוה לן למימר דהו' כאליו פירש אי בעינא כנספא איקני
מה"ט דפירשית וי"ל דאן סקדי שלא היה דעמנו אלא כמות
שאוה רגיל לקנות עם ישראל דהיינו בשטר' מדלל' פירש אי בעינא
כנספא איקני אבל קשיא לרבינו שמשון בן אבנה דנפרק ב' דבכורות
(שם) א"ר יתקן ישראל מעות לעובד כוכבים דבמה דידיהן
אע"פ שלא משך קנה וחיבה בכורה ואמאי לא אמרינן אע"ג
דקנה מן התורה דלמך אביי התם דידיהם שפסקה לן תורה מיד
עמיתך נמשכה הא מיד עובד כוכבים כנסף מ"מ אין דעמנו לקנות
אלא עד שימשוך כנו שהוא רגיל לקנות עם ישראל דלמרינן
הכא וי"ל דהתם דידיהם קאמר ונראה דשרי לישראל לנכסו (ו) מינייהו
מעותיו אע"פ שמתוך כך יחזיר העובד כוכבים יגזול את המחזיק בדבין
קא חבע ליה דלא נתן לו מעות אלא ע"מ שחבא ארעא לידו ואם
המחזיק יכול לישמע מן העובד כוכבים ישמע אע"פ שהלוקח מפסיד אף
אם המחזיק נבי' לפרוע לו מעותיו אם (ו) יפקיענו הראשון הקרקע מידו
ע"י עובד כוכבים נראה דה"ל מסור ממס: **באג' דפטרי** הו' כו'.
והא דלמך בחזקה (ועין דף נ"א) וס' ד"ה אגן) דלזול מרומייהו
דכאג' ואזיל גידול בר רעילא ויהיב טסקא דתלת שנין ולכי אתו
מרומייהו דכר' להו ולא אמרי' מיון דלא יהיב טסקא הופקעה מידם
חזקה בה גידול בר רעילא דהתם מיירי כגון שאמר מרומייהו לגבי
כאג' שימרו ויעזרו ויאלכו פירות ויפרעו טסקא עד שיחזרו
וגמרו להם בני כאג' ונתנה לגידול הלכך לא הופקעה מידם וכשיחזרו
חזרו לן אבל הכא הו' מטמרי בשביל המס שלא רזו לפרוע:
אס